

زانستی مورا (seals logy)

کوفان نحصان یاسین

شینوارناسی زانسته کی بهر فرده ت و بی سنوره و ههر شینواره کی گرنگیا خو هیه بو دانا پیزانین دیروکی و شارستانی (نم دئ بیژین شارستانی چونکی ههر پینگافه کا مروقی ژ نوی و که فن بهر هف داهینانی و پیشکه قننی هافینیت بهر هف شارستانی به تی (یه). مور نامیره که کو مروقی ههر ژ که فن دا ب کارئینای بو دیار کرنا مولکیه تا ههر تشته کی، مور د دیروکی دا دبنه دوو جور (مورا ساده stamp seals) و (مورا لوله یی cylinder seals) و ههر نیک ژ فان جورا ل دویف سهردهم و دهسته لاتی دهاتنه گوهرین جار بهر هف باشتر و بهر و قازی.

بوچی مور؟

مروقی ههر ژ هه بوونا خو هزر کریه کو پندقیه ئه و هه فرکیی دگل ژیان و دور و بهرین خو بکه ت و ژیان ل دهف مروقی شکله ک سهرییه که (مغاره) و پندقیه بکه تن ئه گهر نه دئ هه بوونا وی د مه ترسیدا بیت. ههر ئه فی هه فرکیی هیدی هیدی یاسا دناف مروقان دا دروست کرینه و ل دویمایی کومه لگه هه کا بچویک دروست بوویه کو زانا دبیزنی (دهوله تین باژیری) ههر وه کی زانا (جاکوبسون) دبیزیت کو ئه فه که قنترین شینواری دهسنه لاتا مه دهنیه کو ل دولا دوو روبرا سهره لدایه، و مروق د وی چه ندی گه هشته کو (ئه ف تشته بی فلان که سی یه.....بی وی چه ندی یاسایه ک هه بیت کو مروقا دلنیا که ت تشتی وی بهر زنه بیت و ههر بمینیت سهر نافی وی). ل قیری هزره ک بو مروقا دهر که فت کو نامیره کی ب کاربیت بو دیار کرنا مولکی خو ب ههر رهنگه کی و مور هاته دروست کرن بو فی مه ره می.

مور ژ چ ماده و چاوا دهاته

دروست کرن؟

بو بهر سفدانا فی پرساری پندقیه ئه م بچینه سهر سهرده مین دیروکی و چه ند مور هه کا شروفه بکه ین. مور ژ گه له ک ماده یان هاتینه دروست کرن. ئیکه م مور ژ بهر ی هاتیه دروست کرن، پاشی هنده ک جورین بهر ا مروقی زانینه گه له ک بهرین ب بها هاتینه ب کارئینان، وه کی بهر ی رهش و لازورد و لاستیکی (acrylics) و مه ره می قه بووی (ئه لایاسته ری labaster). هه له ت جور ی بهر ی کارتیکرنا ل سهر وردیا وینه و بابه تا ل سهر مورا هه ی، بو نمونه (دهمی بهر هک دهیته ب کارئینان بو دروست کرنا مور ه کی و ژ جور ی بهر ی رهق بیت دئ کیشانا وینا یا ل سهر ب زه حمه ت بیت). دیسان مروقی بزاق کریه کو مورا ژ هه ریی دروست بکه ت پشتی دهیته سوتن. دیسان ئاسن و برونز و سفر ژ ی بو فی مه ره می هاتینه ب کارئینان. هه له ت ریکا

دروست کرنا مورا ژ سهرده مه کی بو سهرده مه کی دی جیاوازه، لی باهرا پتر مور ب رییا کونکری (darling دهاتنه دروست کرن، ئه فه ژ ی ب رییا نامیره کی تیژ کو ب هاریکاریا وی وینه و نفیسین ل سهر دهاتنه نه خش کرن، و دیسان کونه ک ل نیقا مورا لوله ی دهاته کرن بو مه ره ما هه لایوستنی ب ستوی خوقه و گه له ک جارا ب رییا وی کونی مروق دزانتیت کا ئه ف مور ه یا دروسته یان سه خته یه.

قووناغین گوهرین و پیشکه قننا مورا:

ئیکه مین جور ی مور ی کو تا نها که قنینه بهر دهستی قه کوله را دزقرنه فه بو گوندی (چه تل هویوک) ئه وی دکه قیته کوردستانا باکور کو زانا (جیمس میلارت) ل ساللا ۱۹۵۸ قه کولین لی کرینه و دپرتوکا خو دا (که قنترین شارستانی هت ancient civilizations) به حس ل سهر که قنترین په رستگه ل جیهانی دکه ت

هیدی سهرکردا وینین خو دانانه سهر مورا دگهل وینین خوداوهندا و بابهتین جورا و جور ل سهر مورا دهاتنه دیتن و گهلهک جارا ب تتی هیمایین خوداوهند و سهرکردا ل سهر دهاتنه کرن.

چاوا ئەم دشین مورئ شروقه بکهین؟:

ههر هونهرهک دهمی دهیته شروقهکرن بابهتهکی سهرهکی تیدا ههیه ژبلی چهند بابهتین لایهکی و گهلهک جارا کومهلهکا گرتا (لقته) تیدا ههنه کو زانایین ئوروی دبیژنی (سینه ماتوگرافی - cinematography) ب رامانا زانستی سینه مایی و ئەو ژی دهیته پیناسهکرن کو کومهکا گرتا د ئیک وینهدا یان دئیک هونهردا و دیارکرنا بابهتی سهرهکی و لایهکی د وی هونهردا. ئەری ئەم دی چاوا زانین کهسا ل سهر مورا شروقهکهین؟ بو بهرسقانا فی پرسپاری ديسان زانایین ئوروی زانستهکی ب کاردینین کو دبیژنی (ئایکونوگرافیا - iconography) ئایکونه رامان ژی وینن مریه می یه ل دهف مهسیحیا، لی ئایکونوگرافیا زانستی دیارکرنا کهسایه دهونهردا ئەهه ژی ب رینا ههقهبریکرنی دناف کومهکا مورادا دی بینین کو ئیک کهس بو نمونه ب گهلهک شیوازا دکومهکا مورادا دهردهکفیت ژلایی تانجی و جل و بهرگا و شیوازی راوستانی. میدی بابکالین کوردانه ژ بهر فی چهندی دی بو ههوهیین بهریز شیوازی مورین وانا دیارکهین باهرا پتر مورین میدیا خوداوهند ئاهوره میزدا ل سهر دهردهکفیت ژبلی چهند بابهتهکین دی کو ب ژيانا وان فه گریدایی بوون وهکی نیچیرکرنی دیسان باز ل سهر سهری دوو شیرا ژی دهردهکفیت ههر دیسان ل هندهک جها کارتیکرنا مسریا ل سهر دهردهکفیت وهکی خوداوهندین وانا ل سهر مورئ دهردهکفیت ب تاییهت خوداوهند (بیس) و گهلهک بابهتین دی.

(کو دیاره وهکی قازیی ئەقرو بو، ههرچهنده ب سهدان هزار مور هاتینه دیتن ژ لایی فهکولهرا فه، لی ههر ئیک ژ وانا یان سهرکرده ل سهره یان خوداوهند و هندهک بابهتین دی.

چ بابهت ل سهر مورا دهاتنه کرن؟:

مور بو ئیکهم جار وهکی نقشینی (amulet) یان وهکی زنجیرهکی ب ستویی فه دهاته ههلاویستن. ئیکهم جورئ مورا بابهتین سروشتی ل سهر دهاتنه کرن وهکی (چیا و دار و دگهل هندهک جورین گیاندارا کو ژ سروشتی دهاتنه وهرگرتن). پاشی مور بهرهف قووناغهکا دی چوو ئەو ژی دهرکهفتنا وینین ئەفسانهیی و دیاره خهلهکی دولا دوو روبرا ئەهه دیارده ژ مسریین کهفن وهرگریه، چونکی ل هزارا چواری بهری زانین هندهک ئەژدههاکین ئەفسانهیی ل سهر مورا دهردهکفن، ئەفسانه ژی ژ بوشاییهکی ناهین بهلکو کومهکا رویدانانه کو ب شیوازهکی کومهلایهتی دهینه فهگوهاستن ژ چینهکی بو ئیکا دی و هندهک هیرقه و هوقه پیقه دهیته کرن. هیدی

و ئیکهم جورئ مورا ساده ل ویری هاتیه دیتن. د زمانی سومهردا دگوتنه مورئ (بورگول - burgol) پاشان ئەکهدییا ئەف زاراقه بو خوب کارئینا ب ناقي (پورکولوم). ههلهبهت دیاره کو پهیقا پاکیت ژ فی چهندی وهرگریه چونکی بهری کو مور بهیته داهینان ب رینا باکیتیت گرتی هاتن و چوون دنافهرا (ئهم دشین بیژین سهرکردا) دهاته کرن. دیاره دسهردهمین کهفتدا مور ب زهلامین ئاینی فه یا گریدای بوو چونکی ئەگهر ئەم بهری خو بدهینه مورین کهفن باهرا پتر جارا خوداوهندهک یان پتر دگهل زهلامهکی ئاینی دهردهکفن. ئەهه ژ لایهکی فه و ژلایهکی دیتر فه دیاره بو وی چهندی ههر هزارا ترس و سههما خوداوهندا یا زال بیت ل سهر خهلهکی و بو وهرگرتن و بهردهوامیونا سهردهربینن ئاینی (religious Selman). ل فیژی پرسپارهک سهرهلهدهت و دبیژیت ئایا ههر مالهکی مورا خو ههبوو؟ نهخیر دیاره هندهک جهین تاییهت مور ههبوون و کارین خهلهکی ب ریفه دبرن و دزمانی سومهردا دگوتنه وان کهسا (دهیانو - daiano)

